

Milica D. KOSORIC

PRAISTORIJSKA NEKROPOLA U SELU DVOROVIMA KOD BIJELJINE

Tokom meseca aprila 1963. Muzej istočne Bosne u Tuzli izvršio je zaštitno iskopavanje na lokalitetu »Silajet« u selu Dvorovima (opština Bijeljina, srez Tuzla¹).

Lokalitet »Silajet« nalazi se na samom izlazu iz sela, zapadno od puta za selo Triješnicu, s desne strane poljskog puta.

Godine 1960. na ovome lokalitetu, na njivi Dobrosava Đukića, oranjem, a i kasnije prilikom kopanja šanca između njive i poljskog puta, nalaženi su sudovi ispod kojih su bili ostaci spaljenog mrtvaca²).

Ovogodišnjim radovima istražena je površina na onome delu imanja Dobrosava Đukića koje je najmanje ugroženo dubokim oranjem, kopanjem šanca i bunara. Na ovome delu, koji je kraj puta, postavljeno je šest sondi. Međutim, pored rada na imanju, jednom sondom od 28 m (sonda VII) obuhvaćen je i deo šanca i poljskog puta.

Radovima je konstatovano postojanje nekropole sa spaljenim ostacima mrtvaca. Otkriveno je 13 grobova ukopanih relativno dosta plitko. Dubina grobova varira od 0,22 m do 0,75 m. Grobovi 1 i 2 najbolje su očuvani. Pored ovih grobova delimično su sačuvani i grobovi 4 i 6. Ostali otkriveni grobovi su skoro sasvim uništeni.

I

Grob 1

U sondi III, na dubini od 0,48 m otkriven je grob u kome su spaljeni ostaci mrtvaca položeni na zemlju a odozgo poklopljeni zdelom. Zdela je tipa konične posude. Obod je širok, razgrnut. Ispod oboda nalazi se trakasta drška (Sl. 1).

Prilog ovoga groba činili su mali istrošeni delovi bronzane žice.

Grob 2

U sondi I, na dubini 0,78 m otkriven je grob u kome su spaljeni ostaci mrtvaca položeni na zemlju a odozgo poklopljeni zdelom. Zdela je bikoničnog tipa. Na dnu, u sredini, nalazi se udubljen umbo. Ispod oboda oko cele zdele ide ornament izveden kosim zarezima i

mestimičnim trouglovima koji su postavljeni tako da daju motiv cik-cak trake (Sl. 2).

Pored groba nađeno je nekoliko fragmenata manjih posuda sa ravnim i razgrnutim obodom. Ornamentalni motivi na nekima od ovih posuda su uglavnom urezane linije, zatim tačkasti ubodi (Sl. 3), a javlja se i motiv plastične trake sa otiscima.

Grob 3

U sondi VI, na dubini 0,42 m, otkriven je dosta oštećen grob. Spaljeni ostaci mrtvacu, koji su samo delom očuvani, položeni su na zemlju a odozgo poklopljeni sudom. Sud je samo delimično očuvan. Bikoničnog je oblika sa trakastom drškom.

Grob 4

U sondi V, na dubini 0,42 m, otkriven je grob u kome su spaljeni ostaci mrtvacu položeni na zemlju a odozgo poklopljeni zdelom. Zdela je oštećena. Koničnog je oblika. Obod je širok, razgrnut. Očuvana je i mala trakasta drška.

Ispod zdele nađeni su prilozi, i to: mala narukvica od tanke obrnzane žice sa prekrštenim krajevima, mala bronzana narukvica čiji krajevi prelaze jedan preko drugog i bronzana savijena igla sa topuzastom glavom koja je ornamentisana slabo vidljivim urezima (Sl. 4).

Grob 5

U proširenom delu sonde III i V, na dubini od 0,52 m, otkriven je grob u kome su spaljeni ostaci mrtvacu položeni na zemlju. Ovi ostaci su bili poklopljeni zdelom od koje su nađeni samo pojedini delovi. Ipak, na osnovu nađenih fragmenata, vidi se da je oblikom i fakturom istovetna sa zdelom iz groba četiri.

Grob 6

U proširenom delu sonde III i V, na dubini 0,44 m, otkriven je grob u kome su spaljeni ostaci mrtvacu položeni na zemlju a odozgo poklopljeni zdelom. Zdela je fragmentovana. Koničnog je oblika sa širokim, razgrnutim obodom. Na delu vrata nalazi se očuvana trakasta i plastična drška (Sl. 5).

Grob 7

U sondi V, na dubini 0,55 m, otkriven je grob sa spaljenim ostacima mrtvacu. Grob je uništen. Spaljeni ostaci mrtvacu izmešani su sa zemljom. Mestimično su nađeni i fragmenti zdele.

Grob 8

U sondi V, na dubini 0,67 m, otkriven je uništen grob. Spaljeni ostaci mrtvacu izmešani su sa zemljom. Nađeni su i mali fragmenti zdele.

Grob 9

U sondi III, na dubini 0,44 m, otkriven je potpuno uništen grob sa spaljenim ostacima mrtvaca. Tragovi gara dosta su razvučeni. Nađeno je nekoliko fragmenata od zdele, koji su fakturom i oblikom istovetni sa zdelom iz groba šest. U sloju izmešane zemlje sa garom nađen je fragmenat manje bronzane narukvice kao i fragmenat iskrivljene bronzane narukvice, ornamentisan slabo vidljivim urezanim linijama, kao i manji fragmenat bronzanog lima, koji je verovatno deo korica mača, na kome se nalazi delimično vidljiv ornament od tri koncentrična kruga ispod kojih je sistem trouglastih ureza odvojenih paralelnim linijama (Sl. 6).

Grob 10

U sondi VII, na dubini 0,22 m, otkriven je grob. Spaljeni ostaci mrtvaca položeni su na zemlju a odozgo pokriveni zdelom. Zdela je jako oštećena. Prema nađenim delovima vidi se da pripada tipu konične posude.

U sloju gara nađen je i deo bronzane spiralno uvijene žice.

Grob 11

U sondi VII, na dubini 0,35 m, otkriven je grob sa spaljenim ostacima mrtvaca položenim na zemlju. Nađeno je nekoliko fragmenata od zdele.

U sloju gara nađen je jedan mali obrađen kremen od opala.

Grob 12

U sondi VII, na dubini 0,27 m, otkriven je uništen grob. Spaljeni ostaci mrtvaca položeni su na zemlju. Nađeno je nekoliko fragmenata od zdele. Jedan fragmenat je ukrašen širokim kanelurama.

Grob 13

U sondi VII, na dubini 0,62 m, otkriven je potpuno uništen grob. Nađeni ostaci mrtvaca delimično su sačuvani. Nađeno je nekoliko manjih fragmenata od zdele.

Pored otkrivenih grobova, u sondi II, na dubini od 0,55 m, nađeni su sporadični fragmenti keramike kao i tragovi gara. Na osnovu ovoga može se zaključiti da je i ovde bilo grobova, ali da su oni u potpunosti uništeni. Nađeni fragmenti keramike po svojoj fakturi a i ornamentalnim motivima identični su sa keramičkim materijalom iz groba 2 (Sl. 7).

II

Jugozapadno od imanja Dobrosava Đukića, s druge strane seoskog puta, u voćnjaku Ruže Maksimović, u kome je ranije bio vinograd, ovogodišnjim radovima ispitana je mala površina (sonda VIII i sonda IX).

Sondom VIII uhvaćen je tanak kulturni sloj (oko 0,40 m), koji je rigolovanjem vinograda oštećen. U ovoj sondi pojavila se i jedna jama koja se ukopava u zdravicu. Po fakturi i oblicima nađeni keramički materijal pripada bronzanom dobu.

Međutim, kako je na ovome delu lokaliteta voćnjak, a s obzirom da je ranije kulturni sloj dosta oštećen rigolovanjem, odnos ustanovljenog kulturnog sloja sa ukopanom jamom prema nekropoli u obimu sadašnjih radova ne može se rešiti.

III

Keramički materijal naše nekropole rađen je slobodnom rukom od zemlje delimično mešane sa krupnijim i sitnijim zrnima peska. Površina sudova uglavnom je sivocrne boje, glačana sa tankim slojem premaza. Prelom je crne boje.

Vršeći tipološku analizu nađenog, delimično očuvanog keramičkog materijala, susrećemo se sa dva različita keramička tipa.

Zdela iz groba 2 svojim oblikom a i ornamentalnim motivom hronološki ne pripada keramičkom materijalu nađenom u drugim grobovima. Najbliže analogije nalazimo u zdelama sa Pivnice³). Na ovo nas upućuje kako sam oblik tako u mnogome i ornamentalni motiv. Ornamentalni motiv je po svome duhu kostolačkog tipa, mada se mogu uočiti izvesni elementi vučedolske kulturne grupe⁴). Fragmenti keramike nađeni pored groba po svojoj fakturi i ornamentalnim motivima hronološki pripadaju ovome grobu.

Keramički materijal u ostalim grobovima po svoj fakturi i oblicima hronološki je istovetan. Zastupljen je tip konične zdele sa razgrnutim obodom. Najbliže analogne oblike, kako samog keramičkog materijala tako i načina sahranjivanja, nalazimo na nekropoli u Baricama⁵.

Razmatrajući odnos otkrivenih grobova može se prema sadašnjim radovima uočiti da najveći broj grobova skoncentrisanih na prostoru sonde III i V čini centar nekropole, a grob 3 pripada perifernom delu. U odnosu na ove grobove grob 2 se najviše izdvaja (Prilog 1).

Metalni objekti nađeni u pojedinim grobovima malobrojni su i jako oštećeni.

Bronzana igla sa topuzastom glavom iz groba 4 analogna je poznatom tipu bronzanih igala iz Vinče ili Brestovika⁶, a i primerku igle nađene u tumulu u Bandinom Brdu⁷.

Ornamentalni motiv koncentričnih krugova koji je zastupljen na fragmentu korica iz groba 9 analogan je ornamentalnom motivu koncentričnih krugova koji se nalaze na maču iz Kulen-Vakufa⁸, a i na drugim metalnim objektima, kao npr. na ukrasnim pločama iz Privine Glave⁹ a i na narukvicama iz Trlića¹⁰.

Na osnovu analognih oblika keramičkog materijala našu nekropolu možemo hronološki povezati sa nekropolom u Baricama i prema istoj datovati je u stariju fazu kasnog bronzanog doba¹¹.

Analizom keramičkog materijala iz groba 2 kao i nadenog materijala u sondi I može se pretpostaviti postojanje dweju hronološki izdvojenih nekropola.

Rezultati radova ovoga zaštitnog iskopavanja pružaju interesantne podatke za proučavanje kontinuiteta razvoja kulture polja sa urnama istočne Bosne. No, za dobijanje jasnije slike o karakteru ove nekropole potrebno bi bilo, ukoliko bi uslovi na terenu dozvolili, izvršiti još neke sondažne radove kako bi se odredila granica prostiranja a i sam odnos nekropola.

NAPOMENE:

1. Iskopavanje obavljeno u saradnji sa Caslovom Jordanovićem, dipl. arheologom.
2. Zdravko Marić — »Praistorijski nalazi i lokaliteti iz Triješnice i Dvorova kod Bijeljine«; »Clanci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne«, 1961, 47.
3. Alojz Benac, »Pivnica kod Odžaka i neki problemi kostolačke kulture«; Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1962, 21.
4. Corpus vasorum antiquorum, fascikule I, Paris 1933, Pl. 30, sl. 22, Pl. 32, sl. 6.
5. Borivoj Cović, »Barice — nekropola kasnog bronzanog doba kod Gračanice«; Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1958, 77.
6. Draga Garašanin, »Praistorija I, Katalog metala-, 1954, 73, T. LXV, 16.
7. Alojz Benac, Borivoj Cović, »Glasinac I«, 1956, 17, T. XX, 16.
8. Vejsil Čurčić, »Nekoliko prehistorijskih predmeta iz Bosne i Hercegovine«, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1907, 203, T. II, 1.
9. Draga Garašanin, nav. delo, T. XIV, 3, 4, st. 25.
10. Draga Garašanin, »Studije iz metalnog doba Srbije«, »Starinar«, 1961, 75.
11. Borivoj Cović, nav. delo, st. 93.

DIE VORGESCHICHTLICHE NEKROPOLE IN DVOROVI BEI BIJELJINA

Bei einer Ausgrabung an der Stelle »Silajet« in Dvorovi bei Bijeljina (Bezirk Tuzla), wurden 13 mit Tongefässen überdeckten Brandgräber entdeckt. Die Schüssel aus dem Grab Nr. 2 gehört ihrer Form und dem Ornament nach der Kostolacer Kultur an, doch mit gewissen Anklängen an die Kultur von Vučedol.

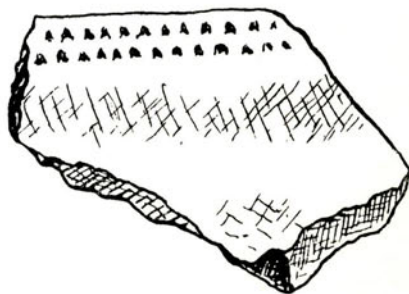
Die nächstgelegene Fundstelle mit ähnlichem Material ist die Nekropole in Barice bei Gračanica. Beide Fundorte weisen auf die Möglichkeit des Bestehens zweier chronologisch abgesonderten Nekropolen in Nordbosninen.



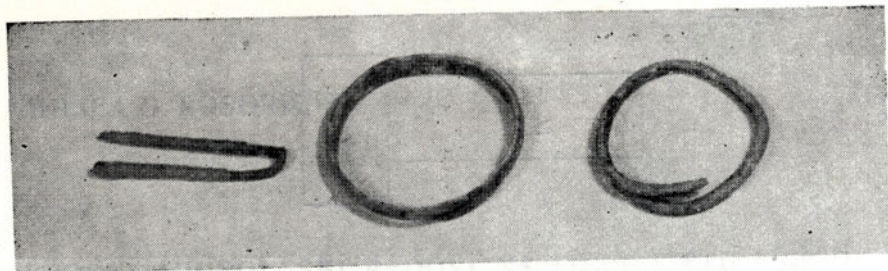
Sl. 1



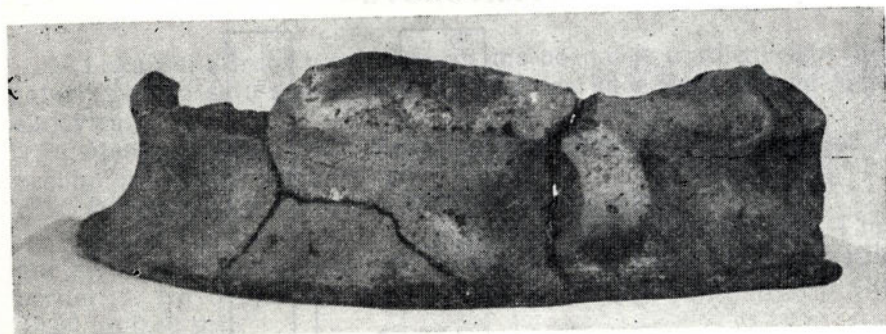
Sl. 2



Sl. 3



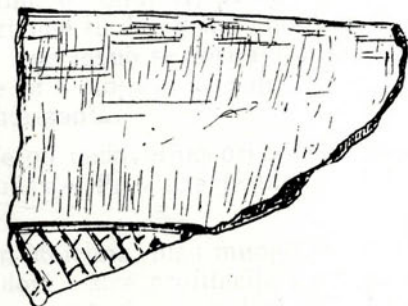
Sl. 4



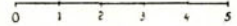
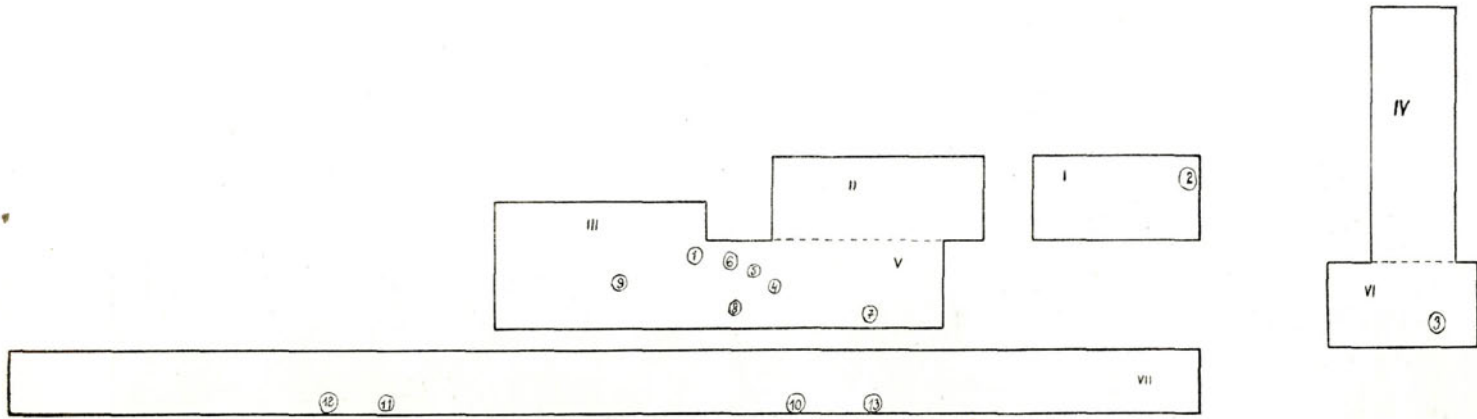
Sl. 5



Sl. 6



Sl. 7



PRILOG I

MILICA D. KOSORIC

PROBNI ARHEOLOŠKI RADovi NA LOKALITETU »BRDO« U DVOROVIMA

Lokalitet »Brdo« u selu Dvorovima poznat je u arheološkoj literaturi¹. Nalazi se u samom selu, u bašti iza kuće Pere i Steve Maksimovića.

Meseca aprila 1963. Muzej istočne Bosne u Tuzli izvršio je probno arheološko iskopavanje².

Ovogodišnjim radovima otvorene su dve sonde.

Sonda I postavljena je na zapadnom delu lokaliteta (4 × 4 m) gde se, s obzirom na blagi pad terena, pretpostavilo da je zahvatila periferiju. Na ovoj sondi ustanovljen je dosta tanak kulturni sloj (0,30 do 0,40 m).

Sonda II (4 × 4 m) postavljena je na uzvišenijem delu lokaliteta. Tokom radova sonda je proširena u severoistočnom delu (5 × 5 m) Debljina kulturnog sloja u ovoj sondi je veća a varira od 0,60 do 1 m pa i do 1,20 m.

Vertikalni presek terena, dobijen rezultatima rada u ovim dvema sondama, daje sledeću sliku: prvis loj sive boje je humusni, zatim je sloj sivomrke boje. Sa ovim slojem počinje kulturni sloj. Ispod njega je kompaktni sloj mrke boje koji prelazi u sloj žute boje — zdravicu.

Nađeni materijal uglavnom čini keramika, zatim nekoliko komada kremenja sa tragovima manje i veće obrade, kao i deo obrađene kosti.

U sondi I, i to u njenom istočnom delu, nađeno je nekoliko manjih komada kućnog lepa. Međutim, u sondi II, pored sporadičnih komada lepa, u istočnom delu, otkrivene su dve gomile nekompaktnog kućnog lepa. Na nekim komadima lepa jasno se poznaju otisci pruča. Ove gomile kućnog lepa otkrivene su u sloju mrke boje i ukazuju na postojanje jednog građevinskog horizonta.

Keramički materijal rađen je od nedovoljno prečišćene zemlje. Boja varira od mrkosive do crvenkaste. Prevlaka je tanka i lako se odvaja.

Nađeni sudovi, prema svojim oblicima, nisu mnogo raznovrsni. Najčešće se javljaju bikonični sudovi, oštre profilacije i razgrnutog oboda (T. I, sl. 1). No, nalaze se i sudovi sa visokim cilindričnim vratom kod kojih je obod ravan (T. I, sl. 2) ili razgrnut (T. I, sl. 3). Drške su uglavnom trakaste (T. I, sl. 4), dok su plastične znatno ređe.

Ornamentalni motivi zastupljeni na keramičkom materijalu izvedeni su urezivanjem i utiskivanjem. Motivi su urezane linije, zarezi i utisnuti krugovi. Pored ovih javlja se i motiv plastične trake sa ostacima prsta (T. II).

Na osnovu analize keramičkog materijala a prema podacima, kako sa ovogodišnjeg iskopavanja tako i prema podacima ranije dobijenim na terenu, može se konstatovati da se ovde radi o naselju badenske kulture koje je ,kao što je naglašeno, na osnovu ranije objavljenog materijala poznato kao naselje badenske kulture na teritoriji severoistočne Bosne³.

NAPOMENE:

1. Zdravko Marić, »Praistorijski nalazi i lokaliteti iz Triješnice i Dvorova kod Bijeljine«; »Clanci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne«, 1961, 44.

Alojz Benac, »Studien zur Stein und Kupferzeit im nordwestlichen Balkan«; 42. Bericht Der Römisch-Germanischen Kommission, 1961, 134—135.

2. Iskopavanje obavljeno u saradnji sa Zdravkom Marićem, kustusom Zemaljskog muzeja u Sarajevu i Caslavom Jordovićem, dipl. arheologom.

3. Zdravko Marić, nav. delo;

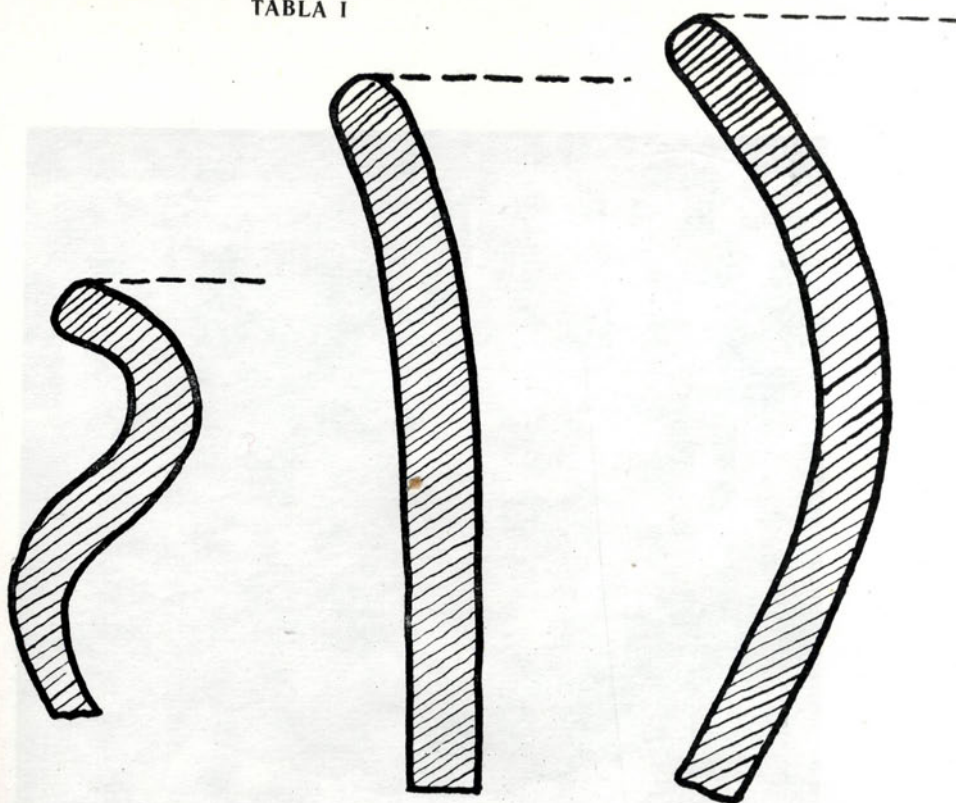
Alojz Benac, nav. delo.

VERSUCHSGRABUNGEN AUF DER LOKALITÄT BRDO IN DVOROVI

Die Lokalität Brdo befindet sich innerhalb des Dorfes Dvorovi bei Bijeljina (Nordostbosnien). Im April 1963. wurde hier eine Probegrabung durchgeführt, und dabei Bruchstücke der Tongefässe, einige Silexe, sowie ein Fragment des bearbeiteten Knochens gefunden. Es wurden auch Reste von dem Hausverputz entdeckt.

Die Funde deuten hier auf die Reste einer Ansiedlung der badener Kultur.

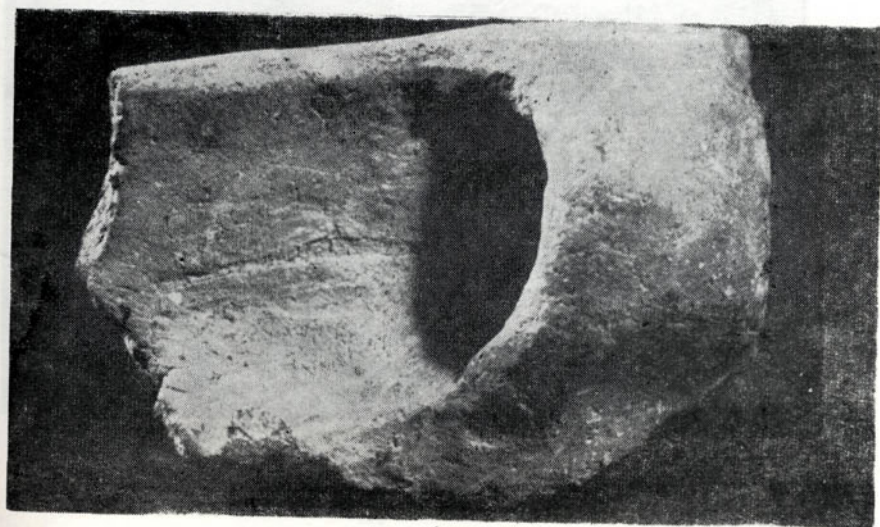
TABLA I



1.

2.

3.



4

